

სისხლის სამართლის საქმეთა მედიის მიერ გაშუქება და დაბალანსებული საინფორმაციო პოლიტიკა

ასოცირებული პროფესორი, სამართლის დოქ. **გიორგი თუმანიშვილი LL.M.** (ბერლინის თავისუფალი უნივერსიტეტი), ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

I. შესავალი

სისხლის სამართლის საქმის სასამართლოში ღია სხდომაზე განხილვა გარანტირებულია საქართველოს კონსტიტუციით და ასევე განმტკიცებულია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით, როგორც ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საპროცესო პრინციპი. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ სასამართლოში საქმის განხილვამდეც ცალკეულ შემთხვევებში საზოგადოება პროკურატურისა და მედია საშუალებების მხრიდან უკვე საკმარისად არის ინფორმირებული საქმის მნიშვნელოვანი გარემოებებისა და დანაშაულის სავარაუდოდ ჩამდენი პირის თაობაზე. არაერთი მედია საშუალება დიდ ყურადღებას უთმობს საკუთარი საინფორმაციო პოლიტიკიდან გამომდინარე კრიმინალურ ქრონიკებს და ცდილობს ამით მოიპოვოს საზოგადოების განსაკუთრებული ინტერესი. თუმცა, ამას შეუძლია სერიოზული საფრთხის წინაშე დააყენოს, როგორც ცალკეული პირების ღირსება, ისე მოსამართლეთა დამოუკიდებლობა და ამასთან, აქციოს მსხვერპლად პროცედურული სამართლიანობის წესები.¹ სისხლის სამართლის პროცესის საჯაროობისა და სისხლის სამართლის საქმის მედია საშუალებების მიერ გაშუქების საკითხს არაერთი საყურადღებო კვლევა მიუძღვნა პატივცემულმა იუბილარმა პროფესორმა ჰაინერ ალვარტმა. ჩემთვის განსაკუთრებით საინტერესო იყო იუბილართან აღნიშნულ თემებზე დისკუსია ფრიდრიხ შილერის სახელობის იენის უნივერსიტეტში მასთან კვლევითი მივლინებით ყოფნის პერიოდში. იუბილარის საინტერესო მოსაზრებებმა და მიგნებებმა გარკვეულწილად განაპირობა ჩემი ინტერესი აღნიშნული საკითხისადმი.

¹ იხ. Alwart, Heiner, in: Tumanishvili, Giorgi/Jishkariani, Bachana/Schramm, Edward, Das georgische Strafverfahrensrecht unter dem Einfluss des Europäischen und Internationalen Rechts, 2019, გვ. 440.

წინამდებარე სტატიაში მოკლედ² არის მიმოხილული პროკურატურისა და მედიის საინფორმაციო პოლიტიკის მნიშვნელობა. საუბარია იმ რისკებზე, რაც შეიძლება მოყვეს დაუბალანსებელ საინფორმაციო პოლიტიკას სისხლის სამართლის პროცესისა და პროცესის მონაწილეთათვის. სტატიაში სარეკომენდაციო სახით ასევე ასახულია დაბალანსებული საინფორმაციო პოლიტიკის ძირითადი პრინციპები.

II. მედიის როლი და ზეგავლენა სისხლის სამართლის პროცესში

სამართლებრივ და დემოკრატიულ სახელმწიფოში მაღალია საზოგადოების ინფორმირებულობის ინტერესი სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანოების საქმიანობასთან და მართლმსაჯულების განხორციელებასთან დაკავშირებით. საზოგადოების წევრებს დანაშაულის ჩადენის შემთხვევაში უჩნდებათ განსაკუთრებული მოლოდინი სისხლის-სამართლებრივი დევნისა და მართლმსაჯულების ორგანოების მიმართ, რომ რაც შეიძლება სწრაფად მოხდეს დამნაშავის გამოვლენა და მისი სისხლის-სამართლებრივ პასუხისგებაში მიცემა.³ სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების განხორციელების საქვეყნოობა ემსახურება სწორედ საზოგადოების ინფორმირებულების მოთხოვნას.

სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანოები დემოკრატიულ და სამართლებრივ სახელმწიფოში

² კრებულის ფორმატიდან გამომდინარე, წინამდებარე სტატია წარმოადგენს მოკლე მიმოხილვას იმ კვლევისა, რომელიც მოგვიანებით უფრო ვრცლად გამოქვეყნდება.

³ იხ. ასევე Schul, Patrick, Kriminalberichterstattung und Stigmatisierung aus strafrechtlicher und medienpsychologischer Sicht: Vorverurteilung und Öffentlichkeit, 2016, გვ. 99.

საჭიროებენ საზოგადოების ნდობას და აღიარებას. ამისათვის ზემოაღნიშნული ორგანოების საქმიანობა და საქმიანობის შედეგები უნდა იყოს მოსახლეობისთვის გასაგები და მისაღები. სისხლის სამართალმწარმოებელმა ორგანოებმა საზოგადოების წევრების მხრიდან ნდობასა და აღიარებას შეუძლიათ მიაღწიონ მხოლოდ თავისი საქმიანობის საქვეყნოების გზით. ამრიგად, აღიარებისა და ნდობის მოპოვების წინაპირობაა საზოგადოების წევრებთან კომუნიკაცია და მათთვის ინფორმაციის მიწოდება.⁴ საქვეყნო სისხლის სამართალმწარმოება დემოკრატიულ და სამართლებრივ სახელმწიფოში მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ სასამართლოში საქმის განხილვისას, არამედ გამოძიების ეტაპზეც. საზოგადოებას აინტერესებს არა მხოლოდ სასამართლო დარაბაში სისხლის სამართლის საქმეთა განხილვა და მათი შედეგები, არამედ ისიც, თუ რამდენად გულმოდგინედ ასრულებს საკუთარ ფუნქციას სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანო. აღნიშნული ინტერესი სრულიად გასაგებიცაა, რადგან საქმეთა დიდმა ნაწილმა შესაძლოა არც კი მიაღწიოს სასამართლოში არსებითი განხილვის ეტაპს და იგი შეწყდეს გამოძიების სტადიაზევე პროკურორის დისკრეციული უფლებამოსილების ფარგლებში. შესაბამისად, გამოძიების პროცესის მიმდინარეობის გამჭვირვალობას შეუძლია დააკმაყოფილოს საზოგადოების ინფორმირებულობის ლეგიტიმური ინტერესი. ამისათვის პროკურატურამ უნდა იზრუნოს იმაზე, რომ გამოძიების პროცესი არ იყოს გასაიდუმლოებული და საზოგადოებრივი კონტროლის მიღმა. პროკურატურამ მოსახლეობის რეგულარული ინფორმირების გზით უნდა უზრუნველყოს გამოძიების პროცესის გარკვეულწილად გამჭვირვალობა, რათა მისი საქმიანობის და მიღებული გადაწყვეტილებების კრიტიკასთან ერთად მოიპოვოს საზოგადოების წევრების ნდობაც. შესაბამისად, პროკურატურის აქტიური ურთიერთობა საზოგადოებასთან და გამოძიების პროცესის დასაშვებ ფარგლებში გამჭვირვალობა წარმოადგენს ერთგვარ დემოკრატიულსახელმწიფოებრივ აუცილებლობას.⁵ საზოგადოებასთან კომუნიკა-

ცია პროკურატურას გააჩნია არა უშუალოდ, არამედ არაპირდაპირი, შუალობითი გზებით, უფრო ზუსტად კი, მედიის საშუალებით. თანამედროვე პირობებში მოსახლეობასა და სისხლის სამართალმწარმოებელ ორგანოებს შორის კომუნიკაციის უმთავრესი საშუალება მედიაა. მართალია, სასამართლოში საქმის განხილვა როგორც წესი საქვეყნოა, თუმცა, მედია მაინც წარმოადგენს მოსახლეობისთვის ინფორმაციის მიწოდების მთავარ და ხშირად ერთადერთ წყაროს. საქვეყნო სასამართლო პროცესებზე დასწრებას მხოლოდ ერთეული ადამიანები ახერხებენ. უმეტესობა კი ინფორმაციას იღებს მედიის საშუალებით. შესაბამისად, სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანოები გამოძიების დაწყებიდან საქმის სასამართლოში განხილვის ჩათვლით არიან დამოკიდებული მედიაზე, როგორც ინფორმაციის ძირითად გამავრცელებლებზე, რათა მოიპოვონ საზოგადოების ნდობა და აღიარება.

მედიის მიერ სისხლის სამართლის საქმეებზე ინფორმაციის გავრცელებას აქვს ასევე დიდი მნიშვნელობა სასჯელის მიზნების განხორციელების მიმართულებითაც. მედია განსაკუთრებულად დიდ როლს თამაშობს სასჯელის ზოგადი პრევენციის განხორციელების კუთხით. მედიის გარეშე სასჯელის ზოგად პრევენციულ მიზნებს არსებითად გაუჭირდებოდა რეალიზაცია. შესაბამისად, სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანოები საკუთარი ფუნქციის წარმატებით განსახორციელებლად არსებითად არიან დამოკიდებული მედიაზე.⁶

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მედიაც განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს სისხლის სამართალმწარმოების ორგანოების საქმიანობას და სისხლის სამართლის საქმეების თაობაზე საზოგადოების ინფორმირებას. მედიის ინტერესი კიდევ უფრო მაღალია გახმაურებული სისხლის სამართლის საქმეების მიმართ. მედია საშუალებების მხრიდან სისხლის სამართლის პროცესის თაობაზე ინფორმაციის საზოგადოებისთვის მიწოდება გააგებულია მისი საზოგადოებრივი ფუნქციის განხორციელების ნაწილად, რადგან ამ გზით ექცევა სახელმწიფო ორგანოების საქმიანობა საზოგა-

⁴ Hassemer, Winfried, Grundsätzliche Aspekte des Verhältnisses von Medien und Strafjustiz, Strafverteidiger (StV), 2005, 167.

⁵ Lorz, Ralph Alexander/Bosch, Julia, Rechtliche Parameter für die Öffentlichkeitsarbeit der Justiz – Eine aktuelle Analyse aus Anlass des sog. “Mannesmann“-Verfahrens,

Zeitschrift für das gesamte Medienrecht (AfP), 2/2005, 97.

⁶ Reike, Anna, Die Rolle der Staatsanwaltschaft in der Mediengesellschaft: Möglichkeiten und Grenzen staatsanwaltlicher Öffentlichkeitsarbeit im Ermittlungsverfahren, 2012, გვ. 137.

დოებრივი კონტროლის ქვეშ.⁷ გარდა ამისა, მედია სამართალდამცავი და მართლმსაჯულების ორგანოებში მიმდინარე პროცესების გაშუქების გზით ასრულებს საზოგადოებაში სამართლებრივი ცნობიერების გავრცელების ფუნქციასაც.⁸ ზოგადად კი, მედიის საქმიანობა მიმართულია იქითკენ, რომ ადრესატთა ფართო წრისთვის მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეებზე ინფორმაციის მიწოდების გზით მოახდინოს ზეგავლენა ინდივიდუალური თუ საზოგადოებრივი აზრის ფორმირების პროცესზე.⁹ მართალია, მედია წარმოადგენს მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეებზე ინფორმაციის გავრცელების ძირითად საშუალებას, თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ მედია საჯაროდ მხოლოდ იმას და იმ ფორმით არ ავრცელებს, როგორც ეს სისხლის სამართალმწარმოებელ ორგანოებს სურთ და წარმოუდგენიათ. მედია სამართალმწარმოებელი ორგანოების თაობაზე სურათს საზოგადოებაში აყალიბებს საკუთარი წარმოდგენის შესაბამისად. მედია არ წარმოადგენს მართლმსაჯულების ნოტარიუსს,¹⁰ რადგან მედია მოქმედებს საკუთარი წესების მიხედვით. მედიის მიერ საჯაროდ გავრცელებული სურათი ხშირ შემთხვევაში შესაბამისობაშია საზოგადოების დიდი ნაწილის შეხედულებებთან აღნიშნული ორგანოების თაობაზე. იმისათვის, რომ საზოგადოებას გააჩნდეს რეალური წარმოდგენა და სურათი სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანოებისა და მათი საქმიანობის შესახებ, ზემოხსენებული ორგანოები ვერ დარჩებიან პასიურ როლში და ვერ იქნებიან დამოკიდებული მხოლოდ იმაზე, თუ რა ინფორმაციის გაავრცელებს მედია. ისინი იძულებულნი არიან, რომ აქტიურად იქონიონ საზოგადოებასთან კომუნიკაცია მედიის საშუალებით და ამით მოახდინონ აქტიური ზეგავლენა საჯარო აზრის ფორმირებაზე. თუკი სისხლის

სამართალმწარმოებელ ორგანოებს სურთ, რომ არ მოხდეს მათი საქმიანობის თაობაზე გავრცელებული ინფორმაციის მედიის მხრიდან დამახინჯება, მათაც აქტიურად უნდა შეუწყონ ხელი მიმდინარე საქმეებზე საზოგადოების ინფორმირებას და მიწოდონ ყველა მნიშვნელოვანი ინფორმაცია მიმდინარე პროცესების თაობაზე საზოგადოებას. მათ ისეთი ფორმით უნდა მიწოდონ საზოგადოებას ინფორმაცია, რომ იგი გასაგები იყოს ნებისმიერი არაიურისტი რიგითი მოქალაქისათვის.¹¹

უნდა აღინიშნოს, რომ მიმდინარე სისხლის სამართლის პროცესის თაობაზე მედია საშუალებებით ინტენსიურად ინფორმაციის გავრცელებამ შესაძლებელია სერიოზული საფრთხის წინაშე დააყენოს არა მხოლოდ ბრალდებულის მნიშვნელოვანი კონსტიტუციური და პროცესუალური გარანტიები (მაგ. სამართლიანი პროცესის უფლება, უდანაშაულობის პრეზუმფცია, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება), არამედ, ასევე ზიანი მიაყენოს თავად სისხლის სამართლის პროცესის მიზნებს და პრინციპებს. შესაბამისად, მედიას შეუძლია სისხლის სამართლის პროცესისთვის სახიფათო როლი ითამაშოს.¹² მაგალითად, გამოძიების ეტაპზე მედიის გადაჭარბებული აქტივობით და მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმის დეტალების მედიაში გაშუქებით შესაძლებელია დაირღვეს ბრალდებულის და პროცესში მონაწილე სხვა პირების პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლება. ასეთი ხელყოფის რისკები მაშინ დგება, როდესაც გამოძიების პროცესში მონაწილე ცალკეული პირების ვინაობას მედია ასაჯაროებს და მათ ბრალდებულებად მოიხსენიებს.¹³ მედიისთვის სწო-

⁷ Reike, Anna, Die Rolle der Staatsanwaltschaft in der Mediengesellschaft: Möglichkeiten und Grenzen staatsanwaltlicher Öffentlichkeitsarbeit im Ermittlungsverfahren, 2012, გვ. 119.

⁸ Danziger, Christine, Die Medialisierung des Strafprozesses: Eine Untersuchung zum Verhältnis von Medien und Strafprozess, 2009, გვ. 26.

⁹ Reike, Anna, Die Rolle der Staatsanwaltschaft in der Mediengesellschaft: Möglichkeiten und Grenzen staatsanwaltlicher Öffentlichkeitsarbeit im Ermittlungsverfahren, 2012, გვ. 119.

¹⁰ Hassemer, Winfried, Warum Strafe sein muss: Ein Plädoyer, 2. Aufl., 2009, გვ. 111.

¹¹ იხ. ასევე Thiesmeyer, Heinrich, Anzeige von Strafjustiz vs. Medien und Öffentlichkeit, Deutsche Richterzeitung (DriZ), 1964, 73; Reike, Anna, Die Rolle der Staatsanwaltschaft in der Mediengesellschaft: Möglichkeiten und Grenzen staatsanwaltlicher Öffentlichkeitsarbeit im Ermittlungsverfahren, 2012, გვ. 140.

¹² იხ. Roxin, Claus, in: Festschrift zum 30 jährigen Bestehen der Münchener Juristischen Gesellschaft, 1996, გვ. 97.

¹³ იხ. Reike, Anna, Die Rolle der Staatsanwaltschaft in der Mediengesellschaft: Möglichkeiten und Grenzen staatsanwaltlicher Öffentlichkeitsarbeit im Ermittlungsverfahren, 2012, გვ. 115; პირადი მონაცემების კონსტიტუციურ დაცვასთან დაკავშირებით იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2007 წლის 26 დეკემბრის N1/3/407 გადაწყვეტილება საქმეზე: „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია და საქართველოს მოქალაქე – ეკატერინე ლომთათიძე საქართველოს პარლამენ-

რედ პერსონალური კომპონენტი თამაშობს მთავარ როლს, რადგან პიროვნების იდენტიფიკაცია წარმოადგენს საზოგადოების ყურადღების მიპყრობის მნიშვნელოვან პუბლიცისტურ ხერხს.¹⁴ მედიის მიერ ბრალდებულთა იდენტიფიკაციას შესაძლებელია შედეგად მოყვეს საზოგადოებაში მათი სტიგმატიზირება. გამოძიების ეტაპზე არსებობს მხოლოდ ვარაუდი ცალკეული პირების მხრიდან დანაშაულის ჩადენასთან დაკავშირებით. აღნიშნული არის სისხლის სამართლის პროცესის ადრეული ეტაპი, რასაც როგორც წესი უნდა მოყვეს საქმის სასამართლოში არსებითი განხილვა. მედიის მიერ გავრცელებული სიუჟეტებით კი ხანდახან ჯერ კიდევ გამოძიების ეტაპზევე ხდება ბრალდებულის ფაქტიურად დამნაშავედ გამოცხადება, რაც ბრალდებულის პიროვნულ და საქმიან რეპუტაციას აყენებს დიდ ზიანს. მედიის მიერ ბრალდებულისთვის მიყენებული ზიანი ცალკეულ შემთხვევებში მის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტასაც კი აღარ შეუძლია გამოსწოროს, რადგან მედიის საშუალებით უკვე განხორციელდა ბრალდებულის „საჯარო ინკვიზიცია“.¹⁵

გარდა ზემოაღნიშნულისა, მედიამ ტენდენციურად და მიკერძოებულად ფაქტების გაშუქებით შეიძლება გამოძიების პროცესსაც მიაყენოს ზიანი. მაგალითად, მედიას შეუძლია სამართალდამცავ ორგანოებს აიძულოს გამოძიების დანყება.¹⁶ მედიის მიერ საზოგადოებაში გარკვეული გარემოებების გაზვიადებულად გაშუქებამ და საკუთარ წყაროებზე დაყრდნობით ინფორმაციის გავრცელებამ ისიც შეიძლება გამოიწვიოს, რომ პროკურატურამ ველარ გაუძლოს საჯარო წნეხს და დაიწყოს კონკრეტული პირის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნა მაშინაც კი, როდესაც რეალურად არ არსებობდა სისხლისსამართლებრივი დევნის დანყების საკმარისი

წინაპირობები.¹⁷ ასევე გამოძიების ეფექტურად წარმოებას და ჭეშმარიტების დადგენას შეიძლება ხელი შეუშალოს განხორციელებული საგამოძიებო მოქმედებებისა და მისი შედეგების მედიის მიერ გახმაურებამ, გამოძიების შედეგად გამოვლენილი პირების ვინაობის საჯაროდ გაცხადებამ. ამასთან, როდესაც ჯერ კიდევ გამოძიების ეტაპზე მედიაში ინტენსიურად ხდება სისხლის სამართლის საქმის დეტალების გახმაურება და პირის დამნაშავეობა-სა თუ უდანაშაულობის თაობაზე საჯარო აზრის ფორმირება, ამან შესაძლოა სერიოზული გავლენა მოახდინოს მოგვიანებით სასამართლოში სისხლის სამართლის საქმის განმხილველი მოსამართლის თუ საქმეში მონაწილე მონმეების მიუკერძოებლობასა და დამოუკიდებლობაზე.¹⁸

III. დაბალანსებული საინფორმაციო პოლიტიკის სტანდარტები

როგორც ზემოთ აღინიშნა, სისხლის სამართლის საქმის თაობაზე ინფორმაციის გაშუქება დაკავშირებულია გარკვეულ რისკებთან სამართლიანი სისხლის სამართლის პროცესისა და ბრალდებულის მნიშვნელოვანი გარანტიების უზრუნველყოფის კუთხით. ამიტომ, მედია საშუალებებმა და სამართალდამცავმა ორგანოებმა ცალკეული რისკების შეფასებისა და ანალიზის შედეგად სწორად უნდა აწარმოონ ამ სფეროში თავისი საინფორმაციო პოლიტიკა. ამაში მათ დახმარებას გაუწევს ის სტანდარტები, რომლებიც შემუშავებულია საინფორმაციო პოლიტიკის სწორად დაგეგმვისა და განხორციელებისათვის.

როდესაც მედიის მიერ დანაშაულის თაობაზე ინფორმაციის გაშუქებაზე საუბარი, ამ მხრივ გასათვალისწინებელია მაუნყებელთა ქცევის კოდექსი,¹⁹ რომელიც აძლევს მედია საშუალებებს სახელმძღვანელო რეკომენდაციებს. მნიშვნელოვანი

ტის წინააღმდეგ“ (<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/1996918?publication=0>; ბოლოს ნანახია 16.09.2021).

¹⁴ Behrschmidt, Ewald, in: Dölling, Dieter/Gössel, Karl Heinz/Waltos, Stanislaw, Kriminalberichterstattung in der Tagespresse, 1998, გვ. 337.

¹⁵ შედარებისთვის იხ. Roxin, Claus, in: Festschrift zum 30 jährigen Bestehen der Münchener Juristischen Gesellschaft, 1996, გვ. 97; Neuling, Christian-Alexander, Inquisition durch Information: Medienöffentliche Strafrechtspflege im nichtöffentlichen Ermittlungsverfahren, 2005, გვ. 30.

¹⁶ Tilmann, Job, Prozessführung der Staatsanwaltschaft und Medien, StV, 2005, 175.

¹⁷ Sasse, Sabine, in: Schuler/Scherz (Hrsg.), Rufmord und Medienopfer, 2007, გვ. 69.

¹⁸ ასევე Reike, Anna, Die Rolle der Staatsanwaltschaft in der Mediengesellschaft: Möglichkeiten und Grenzen staatsanwaltschaftlicher Öffentlichkeitsarbeit im Ermittlungsverfahren, 2012, გვ. 118.

¹⁹ იხ. „მაუნყებელთა ქცევის კოდექსის“ დამტკიცების თაობაზე საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისიის 2009 წლის 12 მარტის N2 დადგენილება.

ვალდებულება, რასაც კოდექსი მედია საშუალებებს განუსაზღვრავს, არის ზუსტი ინფორმაციის მინოდების უზრუნველყოფა. კოდექსის მე-13 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, მაუნყებელი ვალდებულია მიაწოდოს აუდიტორიას სანდო და ზუსტი ინფორმაცია, არ დაუშვას ცრუ ან შეცდომაში შემყვანი ინფორმაციის გავრცელება. შესაბამისად, მედია საშუალებებმა თავი უნდა შეიკავონ გადაუმონმებელი და არასანდო ინფორმაციის გავრცელებისაგან. მათ მიერ სისხლის სამართლის საქმის შესახებ საზოგადოებისთვის მინოდებულ ინფორმაციას საფუძვლად უნდა დაედოს მხოლოდ გადამონმებული და რეალური ფაქტობრივი გარემოებები. ამასთან, მედია განსაკუთრებული სიფრთხილით უნდა მოეკიდოს პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებას. იგი ვალდებულია დაიცვას ბალანსი ინფორმაციის თავისუფლებასა და ადამიანის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის ლეგიტიმურ მოლოდინს შორის.²⁰ დანაშაულის გაშუქებისას, მაუნყებელმა არ უნდა მოახდინოს ბრალდებულის იდენტიფიცირება, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა მისი სახელი საზოგადოებისთვის ცნობილია ან საქმე საზოგადოებრივი ინტერესის მქონეა.²¹ ამრიგად, პირადი ცხოვრების სფეროს მიკუთვნებული გარემოებები მხოლოდ იმ შემთხვევაში შესაძლებელია გახდეს საზოგადოებისთვის ცნობილი, თუ საზოგადოების ინფორმირებულობის ინტერესი აშკარად აღემატება პირის პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის ინტერესს.²² ამასთან, აუცილებლად უნდა არსებობდეს ის მინიმალური მტკიცებულებები, რომლებიც გავრცელებული ინფორმაციის სისწორეს ადასტურებენ და მას საზოგადოების ინფორმირებისთვის მაღალ ღირებულებას ანიჭებენ.²³ დაუმეგებელია ისეთი ფორმით ინფორმაციის გავრცელება, როდესაც ხდება ბრალდებული პირის აშკარად დამნაშავედ მოხსენიება. დაუმეგებელია ასევე საზოგადოებაზე შთაბეჭდილების მოსახდენად აშკარად ცალმხრივი ან არასწორი ინფორმაციის გაშუქება. ინფორმაციის გაშუქებისას გათვალისწინებული

უნდა იქნეს ასევე დაცვის მხარის მიერ წარდგენილი არგუმენტები და ფაქტები.²⁴

მაშინ, როდესაც მედია აშუქებს არა საკუთარ წყაროებზე დაყრდნობით მოპოვებულ ინფორმაციას, არამედ სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანოების მხრიდან გავრცელებულ ინფორმაციას, ამ შემთხვევაში გაშუქებულ ინფორმაციაზე პასუხისმგებელია თავად სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანო და არა მედია საშუალება. ამ დროს მედია წარმოგვიდგება მხოლოდ ინფორმაციის გამტარის როლში, იგი ასრულებს ერთგვარ შუამავლის როლს საზოგადოების ინფორმირებასთან დაკავშირებით.²⁵ მედიას აქვს სრული საფუძველი იმისათვის, რომ ენდოს პროკურატურის მიერ გავრცელებულ ინფორმაციას და გააშუქოს იგი იმ განწყობით, რომ პროკურატურა მოქმედებს კეთილსინდისიერად და არ აწვდის საზოგადოებას ისეთ ცნობებს, რაც საკმარისად არ არის გამყარებული საქმეში არსებული მტკიცებულებებით. მედია საშუალებებს შეუძლიათ დაეყრდნონ პროკურატურის მონაცემებს და თავად აღარ აწარმოონ ჟურნალისტური გამოძიება, თუკი მათ განსაკუთრებული ეჭვის საფუძველი არ გააჩნიათ პროკურატურის მოქმედებების კანონიერების მიმართ. იგივენაირად, ჟურნალისტებს შეუძლიათ გაავრცელონ ბრალდებულის მაიდენტიფიცირებელი ინფორმაცია, თუკი ასეთ ინფორმაციას ჟურნალისტებთან თავად სამართალმწარმოებელი ორგანოების წარმომადგენლები ასახელებენ. მედია საშუალებებს შეუძლიათ ჰქონდეთ სახელმწიფო ორგანოების მიმართ ნდობა, რომ სამართალმწარმოებელი ორგანოები ასეთ ინფორმაციას საზოგადოებას აწვდიან მხოლოდ საქმეზე არსებული მაღალი საჯარო ინტერესის, ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმის, საქმეში არსებული საკმარისი მტკიცებულებების, ბრალდებული პირის ვინაობის და ბრალდებულის უფლებების სათანადოდ შეფასებისა და გათვალისწინების

²⁰ იხ. მაუნყებელთა ქცევის კოდექსის 34-ე მუხლი.

²¹ იხ. მაუნყებელთა ქცევის კოდექსის 49-ე მუხლის მე-3 ნაწილი.

²² *Wenzel, Karl Egbert*, Das Recht der Wort- und Bildberichterstattung, 5. Aufl., 2003, გვ. 151.

²³ იხ. გერმანიის ფედერალური უზენაესი სასამართლოს 1999 წლის 7 დეკემბრის №VI ZR 51/99 გადაწყვეტილება.

²⁴ იხ. გერმანიის ფედერალური უზენაესი სასამართლოს 1999 წლის 7 დეკემბრის №VI ZR 51/99 გადაწყვეტილება; *Reike, Anna*, Die Rolle der Staatsanwaltschaft in der Mediengesellschaft: Möglichkeiten und Grenzen staatsanwaltlicher Öffentlichkeitsarbeit im Ermittlungsverfahren, 2012, გვ. 216.

²⁵ *Wenzel, Karl Egbert*, Das Recht der Wort- und Bildberichterstattung, 5. Aufl., 2003, გვ. 136; *Dalbkmeyer, Birgit*, Der Schutz des Beschuldigten vor identifizierenden und tendenziösen Pressemitteilungen der Ermittlungsbehörden, 1993, გვ. 213.

შედეგად.²⁶ სისხლის სამართალმწარმოებელმა ორგანოებმა უნდა გაითვალისწინონ ის გარემოება, რომ მედია საშუალებებმა შესაძლოა არ გავრცელონ ზუსტად იგივე ფორმით და მოცულობით მათი მხრიდან მიწოდებული ინფორმაცია. მედიისთვის დამახასიათებელია ინფორმაციის ისეთი ფორმით გავრცელება, რაც უფრო მეტ ეფექტს ახდენს საზოგადოებაზე. ამიტომ სისხლის სამართალმწარმოებელმა ორგანოებმა ინფორმაციის გავრცელებამდე სწორად უნდა შეაფასონ არსებული რისკები და ამის შემდეგ აიღონ თავის თავზე ინფორმაციის გავრცელებაზე პასუხისმგებლობა.²⁷

როგორც აღინიშნა, პროკურატურის აქტიური თანამშრომლობა მედიასთან და საზოგადოების ინფორმირება მიმდინარე სისხლის სამართლის საქმეებზე დასაშვები და სასურველიცაა, თუკი ამავდროულად არ ხდება ბრალდებული პირის მაიდენტიფიცირებელი პერსონალური მონაცემების გახმაურება. ამით ხდება არა მარტო საზოგადოების ინფორმირებულობის ინტერესის დაკმაყოფილება, ამასთან საზოგადოების წევრებს ეძლევათ სისხლისსამართლებრივი დევნის ორგანოს საქმიანობის შეფასების, კონტროლისა და კრიტიკის შესაძლებლობა. ამიტომ, პროკურატურის საზოგადოებასთან ურთიერთობა წარმოადგენს დემოკრატიის უმნიშვნელოვანეს მონაპოვარს.²⁸ პრობლემა და პირის უმნიშვნელოვანესი გარანტიების დარღვევის რისკები იჩენენ მაშინ თავს, როდესაც პროკურატურა და გამოძიების ორგანოები ახდენენ ბრალდებული პირის იდენტიფიცირებას. ამ შემთხვევაში ერთმანეთს უპირისპირდება საჯარო და კერძო ინტერესები. ასეთ დროს სახელმწიფო ორგანოები ვალდებული არიან სათანადოდ შეაფასონ დაპირისპირებული ინტერესები და გაითვალისწინონ ყველა სამართლებრივი და ფაქტობრივი გარემოებები. დასადგენია, თუ რამდენად აღემატება საჯარო ინ-

ტერესი პირის პირადი ცხოვრების უფლების დაცვის ინტერესს, თუ რამდენად ინტენსიური იქნება პირის ვინაობის გახმაურებით მის პირადი ცხოვრების სფეროში ჩარევა და რა ნეგატიური შედეგები ექნება ამას პირის მნიშვნელოვანი გარანტიების უზრუნველსაყოფად.²⁹

საზოგადოების ინფორმირებისთვის როგორც წესი საკმარისია გამოძიების მსვლელობისა და განხორციელებული ღონისძიებების თაობაზე ინფორმაციის გავრცელება, კერძოდ, საკმარისია ცნობების გავრცელება პირის დაკავების, დაპატიმრების, ჩხრეკის და მისთვის ბრალის წაყენების შესახებ. ამისგან განსხვავებით, თავიდან უნდა იქნეს არიდებული გამოძიების დეტალების შესახებ საზოგადოების ინფორმირება.³⁰ ამასთან, პირისთვის წარდგენილი ბრალდების შესახებ ინფორმაცია უნდა გავრცელდეს მოზომილად და სწორად, ისე რომ თავიდან იქნეს აცილებული საზოგადოების წევრების მხრიდან პირის დამნაშავეობის შესახებ ნაადრევი და არასწორი დასკვნების გაკეთება. ამიტომ, პროკურატურა და საგამოძიებო ორგანო უნდა შემოიფარგლოს მხოლოდ ჩადენილი დანაშაულის ფაქტობრივ გარემოებებზე საუბრით და უარი უნდა ითქვას გამოძიების შედეგების, ბრალდებულის პიროვნებისა და მისი ბრალეულობის შეფასებაზე, ვინაიდან მსგავსი შეფასებები დაკავშირებულია რისკებთან, რომ პირის ბრალეულობის თაობაზე არსებული უბრალო ეჭვი საზოგადოების წევრების მიერ აღქმული იყოს მისი დამნაშავეობის უტყუარ მტკიცებულებად.³¹

მნიშვნელოვანია, რომ საგამოძიებო ორგანომ ან პროკურატურამ არ აწარმოონ საინფორმაციო კამპანია ცალმხრივად, მხოლოდ მედიის ჩართულობით. კომუნიკაციის პროცესში აუცილებლად უნდა იქნეს ასევე ბრალდებული და მისი ადვოკატი ჩართული. ბრალდებულთან დაკავშირებული ინფორმაციის მედიასთვის მიწოდებამდე, ბრალდებული ან მისი ადვოკატი უნდა იყოს ამის თაობაზე ინფორმირებული. როდესაც ბრალდებული არის

²⁶ *Reike, Anna*, Die Rolle der Staatsanwaltschaft in der Mediengesellschaft: Möglichkeiten und Grenzen staatsanwaltlicher Öffentlichkeitsarbeit im Ermittlungsverfahren, 2012, გვ. 217.

²⁷ *Reike, Anna*, Die Rolle der Staatsanwaltschaft in der Mediengesellschaft: Möglichkeiten und Grenzen staatsanwaltlicher Öffentlichkeitsarbeit im Ermittlungsverfahren, 2012, გვ. 218.

²⁸ *Lorz, Ralph Alexander/Bosch, Julia*, Rechtliche Parameter für die Öffentlichkeitsarbeit der Justiz – Eine aktuelle Analyse aus Anlass des sog. “Mannesmann“-Verfahrens, AfP, 2/2005, 110.

²⁹ იხ. ბერლინის ადმინისტრაციული სასამართლოს 2000 წლის 5 ოქტომბრის №27A262.00 გადაწყვეტილება.

³⁰ *Roxin, Claus*, in: Festschrift zum 30 jährigen Bestehen der Münchener Juristischen Gesellschaft, 1996, გვ. 108.

³¹ *Reike, Anna*, Die Rolle der Staatsanwaltschaft in der Mediengesellschaft: Möglichkeiten und Grenzen staatsanwaltlicher Öffentlichkeitsarbeit im Ermittlungsverfahren, 2012, გვ. 229.

ინფორმირებული მის თაობაზე მედიაში გავრცელებულ ინფორმაციის თაობაზე, მას აქვს შესაძლებლობა წინასწარ მოემზადოს საჯარო რეაქციებისა და მედიისთვის გასაკეთებელ მისი განცხადებებისთვის. ასევე ბრალდებულს უნდა მიეცეს იმისი შესაძლებლობაც, რომ ზეგავლენა მოახდინოს ისეთი ინფორმაციის გასაჯაროების პროცესზე, რაც მის პიროვნებას შეეხება. ბრალდებულის ან მისი ადვოკატის ჩართულობის გარეშე არ უნდა წყდებოდეს ცალმხრივად და მარტივად ბრალდებულის პიროვნების თაობაზე რელევანტური ცნობების გასაჯაროების საკითხი. ამ უკანასკნელსაც უნდა ჰქონდეს აღნიშნულის თაობაზე საკუთარი პოზიციების და არგუმენტების წარმოდგენის შესაძლებლობა.³²

IV. დასკვნა

შეჯამების სახით შესაძლებელია ითქვას, რომ სისხლის სამართალმწარმოებელმა ორგანოებმა და მედია საშუალებებმა განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაუთმონ სწორი საინფორმაციო პოლიტიკის განხორციელებას სისხლის სამართლის საქმისა და ბრალდებული პირების შესახებ საზოგადოების ინფორმირებისას. მიუხედავად საზოგადოების მაღალი ინტერესისა ცალკეული სისხლის სამართლის საქმეთა მიმართ, საჭიროა მათი ინფორმირება მოხდეს დაბალანსებულად, რაც ასევე ბრალდებულისთვის მინიჭებული გარანტიებისა და მართლმსაჯულების ინტერესების გათვალისწინებას გულისხმობს. ამასთან, განცხადებების გაკეთებისას, განსაკუთრებული სიფრთხილე მართებთ საგამოძიებო ორგანოსა და პროკურატურის წარმომადგენლებს, რადგან მედია საშუალებები ამ ინფორმაციებზე დაყრდნობით ახდენენ საზოგადოების ინფორმირებას და ამ შემთხვევაში ინფორმაციაზე პასუხისმგებელია თავად სისხლის სამართალმწარმოებელი ორგანო და არა მედია საშუალება.

³² Reike, Anna, Die Rolle der Staatsanwaltschaft in der Mediengesellschaft: Möglichkeiten und Grenzen staatsanwaltlicher Öffentlichkeitsarbeit im Ermittlungsverfahren, 2012, გვ. 235.